

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1923 kl. 4 e. m.

*Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner
angående utförselbevis för spannmål.*

Till bevillningsutskottets behandling hava hänvisats fem motioner angående införande av utförselbevis för vissa slag av spannmål.

Sålunda har i likalydande motioner, nr 103 i första kammaren av herr *Sederholm* m. fl. och nr 122 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Fridhill m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta att godkänna bestämmelser angående utförselbevis för spannmål i enlighet med ett inom generaltullstyrelsen utarbetat och vid spannmålsmarknadssakkunnigas den 16 januari 1923 avgivna betänkande fogat förslag att träda i kraft från och med den dag, Konungen därom förordnade; och har berörda förslag, som bifogats sistnämnda motion och avser utförselbevis för råg, vete och korn, följande lydelse:

Utkast

till erforderliga bestämmelser angående utförselbevis för spannmål.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt föfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullförvaltning utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 7 saml. 15 häft. (Nr 27.)

tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göre därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinläga, vilken, därest tullförvaltningen icke är ställd under tullförvaltares omedelbara överinseende skall jämte härnedan omförmälda utlåtande samt behörigt intyg om utförseln insändas till den huvudtullkammare, varunder tullförvaltningen lyder. Tullförvaltningen åligger därjämte att, sedan exportvarans nettovikt utrönts, föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verifierad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, huvudtullkammaren har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas vederbörande.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av införselbevis.

Spannmål, införd mot avlämnande av utförselbevis, som i denna § sägs, vare icke i avseende å rätt till tullrestitution, i händelse spannmålen efter beredning till mjöl eller gryn återutföres, så ansedd, som därest tullavgiften i vanlig ordning erlagts.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *Lindman* m. fl. väckt motion, nr 120, hemställts, att riksdagen måtte besluta om införande av utförselbevis för råg, vete och korn i överensstämmelse med det återgivna förslaget.

Slutligen har i likalydande motioner, nr 56 i första kammaren av herr *Petrus Nilsson* m. fl. och nr 68 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor skulle på lämpligt ställe införas vissa i motionärernas hemställan intagna bestämmelser, vilka skilja sig från förberörda förslag, utom i visst redaktionellt hänseende, endast därutinnan att desamma icke omfatta utförselbevis för korn utan avse endast råg och vete.

Till stöd för de föreliggande förslagen hava motionärerna åberopat förenämnda av spannmålsmarknadssakkunniga den 16 januari 1923 avgivna betänkande (Statens offentliga utredningar 1923: 3), vartill utskottet nedan återkommer. Beträffande vad motionärerna i övrigt anført får utskottet hänvisa till motionerna.

Med utförselbevis för spannmål — eller införselbevis såsom de också kallats — avses att skapa befogenhet att på grund av utförsel av inhemsk spannmål tullfritt införa utländsk spannmål eller eventuellt andra varor, till tullvärde motsvarande vad som utförts. Befogenheten fästes vid särskilda bevis, som vid exporten utfärdas på begäran av exportören.

Efter mönster från Tyskland, där »Einfuhrscheine» infördes år 1894, föreslog 1906 års tulltaxekommitté i sitt den 3 maj 1909 avgivna betänkande införande i tulltaxeförordningen (§ 15) av bestämmelser om bevis av ifrågavarande art, av kommittén benämnda införselbevis. De av kommittén föreslagna bestämmelserna innefattade i huvudsak, att den, som av omalen råg, omalet vete eller omalet korn på en gång till utförsel angåve och med en och samma lägenhet utförde minst 500 kilogram av någotdera slaget, skulle äga att på grund av utförseln erhålla av generaltullstyrelsen utfärdat bevis, som berättigade honom eller den, på vilket beviset behörigen överlätits, att, inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen spannmål av följande slag, nämligen råg, vete, korn eller majs, till så stor myckenhet, att den tull, som skolat därpå belöpa, vore lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara.

Då förslag till ny tulltaxeförordning år 1910 förelades riksdagen, funnos berörda bestämmelser icke intagna i förslaget. Detta motiverades av dåvarande chefen för finansdepartementet (prop. nr 69, sid. 204, 205) bland annat därmed, att departementschefen icke funnit den åvägabragta utredningen hava klart ådagalagt, vilken verkan den föreslagna anordningen skulle hava i statsfinansiellt avseende och ej heller vilket inflytande densamma kunde öva på de priser, den konsumerande allmänheten finge betala för spannmål och mjöl; det syntes departementschefen ej vara uteslutet, att en stegring av nämnda priser kunde bli följden. På dessa och i övrigt anförda grunder ansåg departementschefen, att införlivandet med vår tullagstiftning av ifrågavarande institut borde föregås av en mera fullständig utredning av anordningens verkningar i olika riktningar.

En sådan utredning har sedermera enligt uppdrag verkställts av professorn vid handelshögskolan i Stockholm, Eli F. Heckscher¹⁾, som på grundval av utredningen kommit till slutsatserna, att utförselbevis icke borde komma till användning för spannmål i allmänhet samt att

¹⁾ »Om utförselbevis för svensk spannmål», intagen i Ekonomisk tidskrift, häftet 11 år 1911.

det icke för det dåvarande kunde anses lämpligt att medgiva utförselbevis vid export av svensk utsädesspannmål eller svenskt frö¹⁾). Beträffande utförselbevisens statsfinansiella verkningar har professor Heckscher i utredningen påvisat, att bevisen kunde antagas medföra minskning i tullinkomsterna, om än någon beräkning av minskningens sannolika storlek icke kunde verkställas.

I en den 14 november 1913 till Kungl. Maj:t ingiven skrift hemställde hushållningssällskapens ombud, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag om inrättande av en spannmålslagerhusfond ävensom om införande av utförselbevis på spannmål i huvudsaklig överensstämmelse med tulltaxekommitténs ovanberörda förslag. Något förslag i ämnet blev emellertid icke av Kungl. Maj:t förelagt riksdagen.

Vid 1915 års riksdag väcktes uti två likalydande motioner, nr 13 i första kammaren och nr 37 i andra kammaren, förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning av frågan om spannmålslagerhus, varvid även, enligt vad i motiveringen framhölls, frågan om utförselbevis borde upptagas till prövning, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Jordbruksutskottet tillstyrkte i avgivet utlåtande, nr 23, motionerna, därvid utskottet i sin motivering framhöll, att vid utredningen om spannmålslagerhus lämpligen borde tagas under övervägande, huruvida med en lösning av frågan därom borde förknippas spörsmålet om utförselbevis. I bägge kamrarna uttalades vid ärendets behandling starka betänkligheter mot införande av utförselbevis i den svenska tullagstiftningen. I första kammaren bifölls utskottets hemställan med 77 röster mot 42, vilka avgåvos för ett under överläggningen gjort yrkande om bifall till utskottets förslag med uteslutande av den del av motiveringen, som ovan nyss återgivits. Andra kammaren beslöt med 106 röster mot 65 avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna, därvid de 65 rösterna avgåvos för ett av herr Jeansson i Kalmar under överläggningen framställt yrkande om bifall till utskottets förslag beträffande utredning av frågan om inrättande av spannmålslagerhus med samma ändring av utskottets motivering som minoriteten i första kammaren enat sig om.

Vid 1916 års riksdag hemställdes uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 77, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående utförselbevis å spannmål. Uti

---

¹⁾ Några av de skäl, på vilka nämnda slutsatser grundats, hava återgivits av kommerskollegium i dess såsom bilaga vid detta betänkande fogade utlåtande.

sitt i anledning av motionen avgivna betänkande, nr 6, redogjorde bevillningsutskottet för vad i frågan, på sätt ovan i huvudsak omnämnts, dittills förekommit; och hemställde utskottet, under framhållande att motionären icke förebragt eller påvisat något, som fört frågan i nytt läge, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

Efter det till Kungl. Maj:t inkommit åtskilliga framställningar rörande frågan om den inhemska spannmålsproduktionens läge, över vilka framställningar lantbruksstyrelsen den 25 oktober 1922 avgivit infortrat utlåtande, begärde och erhöll chefen för jordbruksdepartementet den 3 november 1922 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla högst fyra sakkunniga personer att inom jordbruksdepartementet skyndsammast undersöka den svenska spannmålsmarknadens läge, och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd. Jämlikt nämnda bemyndigande anmodade departementschefen den 9 november 1922 förutvarande statsrådet, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Olof Nilsson i Tånga, ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren Gustaf Sederholm, civilingenjören Bertil Almgren och direktören Karl Eriksson att såsom sakkunniga inom jordbruksdepartementet jämte byråchefen därstädes Carl Mannerfelt fullgöra omförmälda uppdrag. De sakkunniga hava benämnts spannmålsmarknadssakkunniga.

*Spannmåls-
marknads-
sakkunnigas
tillkallande.*

Den 16 januari 1923 avgåvo de sakkunniga till chefen för jordbruksdepartementet sitt i anledning av uppdraget utarbetade och av motionärerna återropade betänkande.

*Spannmåls-
marknads-
sakkunnigas
betänkande.*

Till upplysning om uppdragets innebörd hava de sakkunniga återropat och på följande sätt återgivit vad departementschefen till statsrådsprotokollet nämnda den 3 november 1922 för egen del i ämnet anförde.

»De inkomna framställningarna gäve vid handen, att man inom jordbrukarnas krets såge synnerligen mörkt på situationen och från det allmännas sida krävde snabba åtgärder i syfte att få avsättningen av den svenska brödsannmålens tryggad. Lantbruksstyrelsen hade ock vitsordat, att jordbrukets och särskilt brödsannmålensproduktionens läge vore synnerligen bekymmersamt. Därvid hade starkt framhållits, hurusom kvarnarnas inköps- och prispolitik dels givit den utländska spannmålen alltför stort företräde dels ock berövat jordbrukarna det skydd spannmålstullarna avsett.

I likhet med lantbruksstyrelsen ansåg herr statsrådet de påtalade förhållandena på spannmålsmarknaden mycket anmärkningsvärda. Att utfinna de åtgärder, som lämpligen kunde och borde vidtagas, torde emellertid ej bliva lätt. Det vore å ena sidan av vikt, att vad som eventuellt åtgjordes, verkligen bleve till gagn för jordbruket och beredde lantbrukarna en bättre avsättning. Samtidigt borde

emellertid å andra sidan noggrant iakttagas att inga sådana åtgärder komme till utförande, som trädde mjölkonsumenternas berättigade intressen för nära. Att, såsom i förut omförmälda framställning¹⁾ förordats, genomföra en på införselsförbud grundad importreglering av spannmål och mjöl, kunde icke ifrågakomma.

För att kunna fullt överblicka ställningen tarvades emellertid ytterligare utredning i åtskilliga avseenden. Sålunda torde det vara erforderligt att mera i detalj få konstaterat läget å den svenska spannmålsmarknaden just nu. Av betydelse vore att få klarlagt, i vad omfattning svensk brödsäd under den gångna delen av innevarande förbrukningsår vunnit avsättning och huru utsiktarna ställde sig för lantmännen att över huvud taget få ineliggande spannmål avyttrad. De orsaker, som bidragit och bidrage till den rådande relativt stora prisskillnaden mellan svensk och importerad brödsäd, borde studeras. I sammanhang härmed vore det av betydelse att få närmare belysning över kvarnindustriens inköps- och försäljningspolitik.

Därest statsåtgärder på grundval av utredning, som sålunda angivits och under utredningsarbetets gång kunde visa sig ytterligare tarvas, befundes erforderliga, borde i första hand tagas under övervägande, i vad mån det lämpligen låte sig göra att vinna det önskade syftet genom överenskommelse med kvarnindustrien, och i andra hand de övriga åtgärder, som under ovan angivna förutsättningar kunde ifrågakomma.»

I betänkandet hava de sakkunniga till en början meddelat en statistisk översikt av vete- och rågmärknaden och därefter yttrat sig angående läget å brödspannmålsmarknaden. Vidare framgår av betänkandet, att de sakkunniga, på grundvalen av de utredningar för vilka de sålunda redogjort, funnit sig böra undersöka, huruvida några framkomliga vägar stode till buds för ernående av förbättrade prisförhållanden i fråga om den svenska brödsäden, samt att de sakkunniga därvid, enligt nyss omnämnt direktiv, först förhandlat med representanter för Svenska kvarnföreningen. Såsom syfte hade därvid uppställts »att på överenskommelsens väg få till stånd sådant åtagande från föreningskvarnarnas sida, att viss bestämd myckenhet spannmål vunne avsättning under viss fixerad tidrymd och till lägst sådana priser, som i förhållande till världsmarknadspriset av sakkunniga kunde anses riktigt avvägda». För berörda förhandlingar har i betänkandet redogjorts, varefter meddelats, att desamma icke lett till någon uppgörelse.

Beträffande vad de sakkunniga i övrigt anfört torde utskottet kunna inskränka sig till att återgiva följande i betänkandet gjorda sammanfattning.

»Den förebragta utredningen har givit vid handen, att behov föreligger av åtgärder, som kunna möjliggöra för den svenska brödsädsproduktionen att finna avsättning till priser, som icke understiga världsmarknadspriset med fullt utnyttjat tullskydd med högre belopp än som betingas av kvalitetsförhållandena och andra

¹⁾ Här åsyftas en framställning från Sveriges allmänna lantbrukssällskap, dagtecknad den 17 oktober 1922.

här ovan såsom naturliga betecknade prisdifferentierande faktorer. Därvid har särskilt betonats betydelsen av att den svenska brödsädens avsättningsmöjligheter vidgas, så att producenterna må kunna vid sina försäljningar med utnyttjande av tullskyddet vända sig till andra än inhemska avnämare. Ett system med utförselbevis synes vara den väg, som ligger närmast till hands för frågans ordnande. Med hänsyn till den korta tid för utredningens bedrivande, som stått till buds, ävensom frågans komplicerade natur och svårigheterna att på förhand bedöma verkningarna i skilda hänseenden av utförselbevisen, har det emellertid icke varit görligt för de sakkunniga att så fullständigt genomtränga frågan, att icke ytterligare prövning och övervägande möjligen kunde anses påkallade. Sålunda har det exempelvis icke varit möjligt för sakkunniga att bedöma de verkningar i handelspolitiskt hänseende, som kunna tänkas bliva en följd av införandet av ett system med utförselbevis. Emellertid hava sakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen,

att, då behovet av snabba åtgärder för ernående av förbättrade prisförhållanden för den svenska brödsäden uppenbarligen är mycket trängande samt då ett system med utförselbevis, i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan angivits, icke kan i de avseenden sakkunniga haft tillfälle pröva frågan befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet men väl medföra åtskilliga fördelar, ett genomförande av en dylik anordning är den utväg för svårigheternas lindrande, som nu bör tillgripas.»

Vid betänkandet har fogats, förutom ovan intagna författningsförslag, särskilda yttranden av de sakkunnigas ordförande herr Nilsson i Tånga samt av herr K. Eriksson. Den förstnämnde har mot det föreslagna systemet med utförselbevis framställt vissa anmärkningar av principiell och praktisk innebörd men förklarat sin anslutning i stort sett till majoritetens uttalanden. Herr Eriksson däremot har på av honom anförda skäl förklarat sig icke kunna instämma i vad betänkandet innehåller.

Över betänkandet hava infordrade utlåtanden avgivits den 19 februari 1923 av lantbruksstyrelsen, som tillstyrkt vidtagande av åtgärder för en anordning med utförselbevis för råg, vete och korn i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, den 23 i samma månad av generaltullstyrelsen, som huvudsakligen yttrat sig beträffande de tulltekniska formerna för en lagstiftning i föreliggande ämne, samt den 24 i nämnda månad av kommerskollegium, som icke ansett sig kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag. Såsom bilagor vid detta betänkande har utskottet låtit foga kommerskollegii och lantbruksstyrelsens berörda utlåtanden samt ett vid kommerskollegii utlåtande fogat protokollsutdrag, innefattande av kommerserådet Malmén vid ärendets behandling uttalad avvikande mening; och får utskottet hänvisa till vad dessa bilagor innehålla.

*Ämbetsver-
kens utlåt-
anden.*

*Utskottets
yttrande.*

Då utskottet nu går att angiva sin ståndpunkt till den föreliggande frågan, vill utskottet till en början framhålla, att en anordning med utförselbevis för vissa slag av spannmål uppenbarligen icke kan medföra några verkliga fördelar för andra jordbrukare än dem, som odla spannmål av de slag, bevisen skulle avse, i sådan omfattning att de hava icke alltför obetydliga mängder till avsalu. Anordningen skulle följaktligen vara till gagn endast för ett ganska begränsat antal jordbrukare.

Vidare vill utskottet fästa uppmärksamheten på vissa omständigheter, som förtjäna beaktande, då det gäller att uppskatta utförselbevisens värde för dem, som, enligt vad nyss sagts, över huvud kunna tänkas draga nytta av sådana bevis.

Spannmålsmarknadssakkunniga hava i sitt betänkande sökt genom ett i siffror utfört exempel uppskatta det värde, utförselbevis för brödspannmål (vete och råg) skulle hava för producenter och exportörer av sådan spannmål. Därvid hava de sakkunniga upptagit exportkostnaderna per 100 kilogram till 1 krona 25 öre, ett belopp som syntes utskottet uppenbarligen vara allt för lågt. Den betydelse, de sakkunniga med ledning av berörda exempel tillmätt utförselbevisen, innebär enligt utskottets mening följaktligen en överskattning.

Som bekant måste flertalet jordbrukare under vårmånaderna i stor utsträckning begagna sig av kredit för inköp av utsäde och gödningsmedel m. m. Härigenom kunna de komma i sådant beroende av mellanhänderna, att de fördelar, som utförselbevisen äro avsedda att bereda jordbrukarna, säkerligen mången gång skulle i stället komma mellanhänderna till godo.

Om sålunda det gagn, utförselbevisen skulle kunna medföra, måste antagas bliva dels begränsat till ett relativt fåtal jordbrukare och dels även för dessa av tvivelaktigt värde, torde man å andra sidan hava att räkna med en av utförselbevisen föranledd stegring av priset å svensk brödspannmål. Då det vidare är påtagligt, att kvarnindustrien vid mjölförsäljningen skulle söka erhålla täckning för berörda merkostnad av konsumenterna, skulle utförselbevisen med all säkerhet föranleda ökade levnadskostnader, vilket under rådande depression och därav föranledd minskad köpkraft hos stora lager av befolkningen skulle bliva särskilt kännbart.

I detta sammanhang bör uppmärksammas, att, på sätt framgår av såväl professor Heckschers utredning som spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande, prisstegringen skulle komma att träffa rågmjölet mera än vetemjölet. Det senare bleve måhända vad de högre kvaliteterna beträffar till och med alldeles oberört. Det kan sålunda befaras, att utförsel-

bevisen skulle främja den ur nationalekonomisk synpunkt skadliga tendensen till övergång från råg- till vetemjölskonsumtion och från konsumtion av billigare till konsumtion av dyrare vetemjölssorter.

En annan olägenhet är den minskning i statens tullinkomster, som man torde hava att räkna med såsom en följd av utförselbevisen, om man än, såsom professor Heckscher framhållit, icke har möjlighet att beräkna, hur stor minskningen skulle bliva.

Med vad nu anförts har utskottet angivit sin uppfattning rörande de verkningar, utförselbevisen kunna antagas utöva; ock torde härav framgå, att utskottet icke kan dela de sakkunnigas och motionärernas mening vare sig i fråga om de fördelar, utförselbevisen kunde medföra, eller därom att bevisen icke skulle kunna befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet.

Härtill kommer, att utskottet ansluter sig till den av kommerskollegium uttalade och ingående motiverade uppfattningen, att läget på spannmålsmarknaden avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet eller uppnåendet av sådana brödsädespriser inom landet, att de i jämförelse med världsmarknadspriset icke ställa sig ogynnsammare för odlarna än före kriget, ävensom att inga avgörande skäl för närvarande tala mot sannolikheten av att utvecklingen i stort sett kommer att fortgå i samma riktning.

Slutligen vill utskottet icke underlåta att framhålla, hurusom det kan befaras, att utförselbevisen skulle kunna medföra svårigheter i handelspolitiskt hänseende.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1) att motionerna I: 103 av herr Sederholm m. fl. och II: 122 av herr Jönsson i Fridhill m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen II: 120 av herr Lindman m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionerna I: 56 av herr Petrus Nilsson m. fl. och II: 68 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 april 1923.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, friherre Fleming, Gustaf Nilsson, Antonsson, Rosén, Wigforss, Rune, Wohlin, Björnsson, Boman, Pers*, Bärge i Katrineholm, Jönsson i Boa, Johansson i Kullersta, Lithander, Sköld, Johansson i Kälkebo*, Henrikson, Lövgren i Nyborg och Jönsson i Fridhill.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservation

av herrar friherre *Fleming, Antonsson, Wohlin, Boman, Jönsson i Boa, Lithander, Johansson i Kälkebo, Henrikson och Jönsson i Fridhill*, vilka, med åberopande i huvudsak av vad de s. k. spannmålsmarknadssakkunniga i sitt den 16 januari 1923 avgivna betänkande anfört samt av vad generaltullstyrelsen i sitt härvid fogade yttrande av den 9 april 1923 föreslagit med avseende å inlösandet av utförselbevis, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 56, II: 68, I: 103, II: 122 och II: 120 angående utförselbevis för spannmål, antaga följande förslag till

Förordning angående utförselbevis för viss spannmål.

Härigenom förordnas, som följer.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullmyndighet utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göra därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlagan. Sedan exportvarans nettovikt uträknats, åligger det tullförvaltningen föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verifierad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, vederbörande tullmyndighet har att utfärda beviset och låta det samma tillställas exportören.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis, vilka dock vid sådan fördelning ej må i något fall lyda å mindre belopp än 200 kronor.

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit införtullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av utförselbevis.

Erforderliga föreskrifter av reglementarisk natur rörande bevisens utfärdande samt författningens tillämpning i övrigt utfärdas av generaltullstyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.

Bilaga 1.

Kommerskollegium

underdånigt utlåtande över Spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande av den 16 januari 1923.

Stockholm den 24 februari 1923.

Till Konungen.

Kommerskollegium får härmed avgiva genom Kungl. Maj:ts remiss den 26 januari 1923 infortrat yttrande över spannmålsmarknadssakkunnigas den 16 januari 1923 avlämnade betänkande.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle vid export av marknadsgill råg eller vete till en kvantitet av minst 500 kg. utförselbevis erhållas med rättighet för innehavaren att inom sex månader tullfritt införa motsvarande myckenhet råg eller vete eller ock råg- eller vetemjöl. Förslagets syfte anges (s. 28) vara att förbättra prisförhållandena beträffande svensk brödsäd, så att denna må kunna vinna avsättning till priser, som i jämförelse med världsmarknadspriset icke för odlarna äro mindre gynnsamma än före kriget.

Över det remitterade förslaget har kollegium begärt yttranden från rikets handelskamrar. Beträffande innehållet i de yttranden, som hittills kommit kollegium tillhanda och bifogas utlåtandet, må följande anföras.

Det föreslagna systemet för utförselbevis har vunnit anslutning från följande fyra handelskamrar, nämligen Östergötlands och Södermanlands, som tillstyrker, att försök göres i den av de sakkunnige angivna riktningen, Gottlands, som biträder förslaget med den ändring, att åt utförselbevis för korn gives samma giltighet såsom tullikvid som åt utförselbevisen för vete och råg, Västergötlands och Norra Hallands, som tillstyrker förslaget, under förutsättning att en importreglering icke kan erhållas, dock med framhållande, att bevisen för att få sitt fulla värde böra gälla import även av kolonialvaror eller att, om icke denna möjlighet att säkerställa deras värde får tillgripas, de åtminstone icke må få under hand säljas i öppna marknaden, samt Västernorrlands och Jämtlands läns, som tillstyrker förslaget, men anser, att åtgärden allenast bör betraktas som ett försök och till en början endast avse viss kortare tid.

Skånes handelskammare ställer sig synnerligen tveksam till förslaget, medan Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare uttalar sina tvivelsmål ifråga om vissa av de slutsatser, till vilka de sakkunniga kommit.

Avstyrkande ståndpunkt intages av Smålands och Blekinge handelskammare, som icke för närvarande kan förorda utförselbevisens införande, samt handelskammaren i Göteborg, som icke kan tillstyrka förslaget.

Stockholms handelskammare anser sig ej böra motsätta sig utförselbevisens införande, och handelskammaren i Gävle har avstått från uttalande i frågan.

För egen del får kommerskollegium anföra följande.

Efter det frågan om utförselbevis 1909 framförts av 1906 års tulltaxekommitté, verkställdes särskild utredning i ämnet, vilken, såsom de sakkunniga omnämnt, utmynnade i slutsatsen, att utförselbevis icke borde komma till användning i Sverige. Berörda slutsats grundades huvudsakligen dels på en jämförelse beträffande anordningens förutsättningar i Tyskland, det enda land, där densamma prövats, dels på olika skäl, hänförliga till Sveriges egna produktions- och konsumtionsförhållanden. Bland synpunkter, som härvid framlades, må först anföras, att den ekonomiska huvudförutsättningen för det tyska systemet, d. v. s. spannmålsodlingens geografiska fördelning på så sätt, att transportkostnaden från överskottsområdet, främst Ost- och Västpreussen, till lämpliga utländska marknader ställde sig lägre än till underskottsområdena i västra och mellersta Tyskland, liksom fraktkostnaden för de senare blev mindre vid import än vid köp från nordöstra Tyskland, icke ägde någon motsvarighet i Sverige, vadan anordningen från denna synpunkt ej medförde någon vinst. Vidare framhölls, att tullskyddet synnerligast för råg såsom i regel mindre använt än för vete sannolikt genom utförselbevisen komme att göras mera effektivt med åtföljande prisstegring på spannmålen ifråga och därav framställda produkter, att bevisen skulle verka som premie för exporten, att rådande prisdifferens i olika landsdelar skulle skärpas, då främst de i transporthänseende gynnsammast ställda producenterna (exportörerna) komme att draga gagn av bevisen, att en jämnare prisbildning ej säkerställdes genom dessa, då erfarenheten i Tyskland visat, att höstexporten ibland framkallat så stor brist på spannmål inom landet, att den följande importen på våren blivit större, än som eljest varit nödvändigt, med därav följande onödigt fördyrade transportkostnader, att export ej erfordrades för att bereda rum åt den för blandningsändamål behövlige importen, samt att statistiken normalt ej utvisade större differens mellan utlandspriset och det inhemska på hösten än på våren, varför bevisen icke ägnade sig som botemedel mot låga höstpriser. Såsom ytterligare synpunkter ur utredningen må framhållas, att utförselbevisen innebure utsikt till ökning särskilt av rågodlingen med åtföljande betydligare rågexport och risk för minskning av tullinkomsterna, samt att införandet av effektivare tullskydd vore förenat med långt mera vittgående konsekvenser, då det gällde jordbruket än beträffande industrien, enär skyddet inom det förra mer eller mindre fullständigt kapitaliserades och därför icke utan djupgående rubbningar i näringsens ekonomi kunde avlägsnas.

Kollegium kan i huvudsak ge de refererade slutsatserna sin anslutning. Å andra sidan har emellertid kollegium kommit till den uppfattningen, att desamma icke böra tillmätas avgörande betydelse för frågan om utförselbevisens införande till stöd för jordbruket i dess nuvarande svåra nödläge. Bakslaget efter krigsårens goda tider har träffat jordbruket med utomordentlig kraft, och

det torde icke lida tvivel, att allvarlig fara hotar denna vår modernäring, därest icke dess ekonomiska förutsättningar inom en snar framtid förbättras. Under sådana förhållanden skulle kollegium trots de antydda betänkligheterna icke tveka att tillstyrka det remitterade förslaget, därest dess realisering kunde anses såsom ett nödvändigt och verksamt medel för att uppnå en effektiv förbättring av läget.

Frågan blir då närmast den, huruvida de rådande svårigheterna och utsikterna för framtiden äro av den karaktär, att de oavvisligen påkalla den föreslagna åtgärden. Såsom framgår av de sakkunnigas utredning, började det missförhållande, som genom utförelsevisen skulle avhjälpas, d. v. s. den stora disproportionen mellan världsmarknadspriset och priset inom landet å brödsäd, med styrka framträda under hösten 1921 samt har med avbrott för sommarmånaderna jämväl gjort sig gällande under år 1922. Beträffande företeelsens orsaker uttala de sakkunniga i huvudsak (s. 25), att osedvanligt rika utbud från lantmännens sida, särskilt under hösten 1921, samt viss återhållsamhet från kvarnarna i avvakten på fallande världsmarknadspriser torde utgjort den väsentliga förklaringen. De sålunda angivna förklaringsgrunderna äro alltså till sin natur tillfälliga.

Kollegium vill ansluta sig till denna uppfattning beträffande orsakernas huvudsakliga art samt skall härvid något närmare utveckla sina synpunkter. 1921 års brödsädesskörd var enligt statistiken den största, som någonsin förekommit i vårt land. Dess storleksförhållande till medelskördens under de 3 tämligen normala åren 1911—1913 samt till senare skördar framgår av följande uppgifter:

	Vete ton	Råg ton	S:a ton	Vete ton	Råg ton	S:a ton	
1911—1913 . .	230,474	595,811	826,285	1918 . . .	241,885	490,050	731,935
1914 . .	242,378	680,140	922,518	1919 . . .	254,500	574,255	828,755
1915 . .	262,899	600,783	863,682	1920 . . .	280,917	569,850	850,767
1916 . .	245,987	541,921	787,908	1921 . . .	335,717	674,616	1,010,333
1917 . .	188,589	353,191	541,780	1922 ¹⁾ . . .	255,300	576,000	831,300

1921 års skörd låg icke mindre än 159,566 ton eller 19 % över skörden 1920, ehuru redan denna kan betecknas såsom något över medelgod. Då man samtidigt tager i betraktande, att en betydligt större procentuell del av denna merskörd än av skördens normala bestånd med all sannolikhet tillflutit marknaden, kommer dess pristryckande verkan att bli avsevärt större, än vad en jämförelse mellan blotta skördetalen kan ge vid handen. Det förefaller kollegium, som om man här hade att göra med själva grundorsaken till den svenska brödsädens svåra prisfall hösten 1921 i förhållande till världsmarknadspriset. Missförhållandet kan sedan hava skärpts av mera speciella orsaker. Särskilt kan här tänkas på storquarnarnas av de sakkunniga berörda inköpspolitik. Det har försports, att kvarnarna hösten 1921 lågo inne med betydande lager importerad spannmål, varigenom deras inköpsförmåga å den svenska marknaden givetvis nedsatts. Vidare bör märkas, att vetepriiserna å världsmarknaden hela hösten visade fallande ten-

¹⁾ Preliminära uppgifter.

dens, vilket kan ha föranlett kvarnarna att i viss utsträckning ställa sig avvaktande vid upphandlingen.

Att förhållanden av sist antydda art spelat in, synes i viss mån bestyrkt av uppgifter, som kollegium erhållit från 7 storkvarnar rörande de svenska inköpens fördelning på olika månader under tiden juli 1921—januari 1923, liksom av inhämtade liknande uppgifter rörande försäljningen från ett antal lantmannaföreningar. Kvarnarna uppge följande inköpskvantiteter:

	1 9 2 1		1 9 2 2	
	Vete ton	Råg ton	Vete ton	Råg ton
Juli	1,042	555	4,505	939
Augusti	18,237	7,570	4,019	2,871
September	21,869	9,527	16,388	9,074
Oktober	6,761	4,866	15,992	6,299
November	7,053	3,735	15,713	8,115
December	10,298	4,937	10,071	6,937

Översikten visar, att inköpens fördelning på olika månader hösten 1921 företer betydande avvikelser från motsvarande fördelning 1922. Skörden kom 1921 tidigt i marknaden, och under augusti och september gjorde kvarnarna ganska betydande inköp, sammanlagt 57,203 ton, medan siffran 1922, delvis väl beroende på skördens sena och dåliga bärgning, stannade vid 32,352 ton. Under månaderna oktober—november var förhållandet omvänt. Inköpen 1921 utgjorde blott 22,415 ton men 1922 46,119 ton. Den påvisade olikheten sammanhänger naturligen till viss grad med att skörden 1922, såsom nyss antytts, kom sent men tillåter samtidigt den slutsatsen, att kvarnarna senhösten 1921 intogo en avvaktande hållning. Intrycket härav förstärkes av att inköpen av vete i oktober och november enligt de inkomna uppgifterna äro lägre, stundom högst betydligt, än under någon av de närmast följande 7 månaderna. Maximum nåddes här i mars och april med ett inköp av resp. 15,308 och 10,831 ton vete.

De från vissa lantmannaföreningar inhämtade uppgifterna beträffande vete- och rågförsäljningen månadsvis te sig för senare halvåret 1921 och 1922 på följande sätt.

	1 9 2 1		1 9 2 2	
	Vete ton	Råg ton	Vete ton	Råg ton
Juli	224	257	746	748
Augusti	3,022	5,187	1,598	1,286
September	5,578	8,250	2,064	2,510
Oktober	1,929	1,681	2,831	2,145
November	1,566	1,161	2,348	1,941
December	2,020	1,621	2,708	2,459

Siffrorna utvisa i huvudsak samma tendens som kvarnarnas inkösuppgifter. Under månaderna januari—maj 1922 uppgick försäljningen månadsvis i regel till större belopp än under tiden oktober—december 1921 med maximum för vete, 2,664 ton, i mars och för råg, 2,458 ton, i april.

Beträffande utvecklingen under förra delen av 1922 och måhända ännu senare torde man äga fog för uppfattningen, att 1921 års rika skörd fortfarande utövat tryck å spannmålspriserna. Det svåra priset på senhösten 1921 synes sålunda ha föranlett lantmännen att i det längsta söka hålla på sin vara i avvaktan på bättre priser. Stöd för denna uppfattning torde kunna hämtas ur det ovan meddelade siffermaterialet, som ju antyder avsevärda försäljningar våren 1922, om än bristen på jämförliga uppgifter från tidigare år förhindrar säkrare slutsatser.

Den stora prisdifferensen mellan svensk och utländsk brödsäd ägde med vissa kastningar bestånd t. o. m. maj månad sistlidet år, då på grund av glidullarnas upphörande en avsevärd reducering inträdde, i det prisskillnaden mellan svenskt och amerikanskt vete fritt banvagn svensk hamn inkl. tull, som i maj utgjorde kr. 8·35 per 100 kg., sjönk till kr. 2·34. Utjämnings-tendensen fortsatte t. o. m. augusti, då ifrågavarande prisskillnad stannade vid kr. 0·91. September månad medförde emellertid ett kraftigt omslag. Prisdifferensen steg till kr. 5·05 och nådde påföljande månad ända till kr. 6·72. Delvis berodde denna ogynnsamma relation på en stegring av vetepriset på världsmarknaden utan motsvarighet i Sverige. Huvudförklaringen torde emellertid vara att söka i den svenska skördens kvalitet. På grund av kall och regnig väderlek kom skörden till sen och dålig mognad, och av samma anledning blev bärgningen mycket ogynnsam, vilket allt i förening gav en produkt, som, synnerligast innan den genom lagring hunnit torkas, i extraordinär grad var underlägsen den utländska varan. För att få ett mjöl, som tillfredsställde normala fordringar vid bakningen, blev det därför tillsvindare nödvändigt att mera än vanligt använda importvete för uppblandning, varigenom den svenska spannmålsens avsättning naturligen försvarades och priset nedtrycktes. Påpekas bör härvid jämväl, att 1922 års skörd till storleken låg något över normalplanet.

Det gäller nu att mot bakgrunden av ovan berörda utveckling söka bilda sig en uppfattning om de framtida utsikterna beträffande priset mellan den svenska och utländska brödsäden. Kollegium vill härvid först erinra om vad ovan framhållits, nämligen att den stora prisdifferensen under större delen av konsumtionsåret 1921—1922 samt hösten 1922 i huvudsak synes böra tillskrivas tillfälliga orsaker, i förra fallet 1921 års rekordskörd och speciella inre marknadsförhållanden, i senare fallet skördens underhaltiga beskaffenhet. Grundad anledning finnes följaktligen enligt kollegii mening icke för antagandet, att prisrelationen vid normala skördeförhållanden ej ävenledes skulle återgå ungefärligen till den före kriget vanliga. I själva verket häntyda också prisuppgifterna beträffande vete från allra senaste tid på en fortgående utveckling i sistberörda riktning, såsom kan inhämtas av följande översikt, vilken utgår från den tidpunkt, hösten 1922, då prisdifferensen var störst.

	Sv. vete enl. sv. spannmåls- notering	Amer. vete fritt banvagn sv. hamn + tull	Skillnad
	Kr. per 100 kg.		
Oktober 1922	17·58	24·30	6·72
November »	19·08	24·50	5·42
December »	19·59	24·70	5·11
Januari 1923	19·66	23·90	4·24

Som synes har det svenska vetepriset under de angivna fyra månaderna befunnit sig i oavbruten stegring, medan det amerikanska i januari stod något lägre än i oktober. Resultatet har blivit, att prisdifferensen nedgått från kr. 6.72 till 4.24, alltså en mycket betydande förbättring. Nu bör märkas, att denna differens ingalunda i sin helhet är att betrakta såsom ett underpris på svenskt vete i förhållande till världsmarknadspriset, då ju den svenska varan, såsom även av de sakkunniga framhålles (s. 21 o. f.), av olika naturliga orsaker, såsom lägre kvalitet m. m., normalt betingar en lägre värdesättning. Uppskatningarna av denna faktor gå något i sär, men på håll, där man haft bäst tillfälle att anställa jämförelser, d. v. s. hos kvarnarna, har man kommit till resultatet, att det svenska vetet av antydde orsaker som regel kan anses äga ungefär 10 % lägre värde än det amerikanska. Med tillämpning av denna relation kommer man alltså till att *underpriset å svenskt vete i januari 1923 stannade vid kr. 1.85 (4.24—2.39) per 100 kg.* Tages härjämte i betraktande, att 1922 års skörd i kvalitetshänseende var extraordinärt svag, kan underpriset i verkligheten anses ha utgjort ett ännu något lägre belopp.

Kollegium finner nyss uppvisade prisutveckling för vetet ådagalägga en otvetydig tendens i riktning mot en normal relation mellan inlands- och utlandspriset. Med samtidig hänsyn till de ifrågavarande rubbningarnas tillfälliga karaktär samt det kända förhållandet, att rågpriserna i stort sett följa vetepriserna med viss skillnad till vetets favör, synes fog finnas för den slutsatsen, att läget för närvarande avsevärt förskjutits mot det av de sakkunniga uppställda målet eller uppnåendet av sådana brödsädespriser inom landet, att de i jämförelse med världsmarknadspriset icke ställa sig ogynnsammare för odlarna än före kriget. Då dessutom inga avgörande skäl enligt kollegii mening för närvarande tala mot sannolikheten av denna utvecklings fortbestånd i stort sett, synes ej nödvändighet föreligga för den svåröverskådliga och i olika hänseenden betänkliga åtgärd, som utförelsebevisen torde innebära.

I detta sammanhang vill kollegium jämväl framföra ett par synpunkter beträffande frågan om utförelsebevisens effektivitet. Först må sålunda påvisas, att redan med den begränsade utjämning mellan det svenska och amerikanska vetepriset, som inträtt t. o. m. januari 1923, skulle en praktisering av utförelsebevisen sannolikt ställa sig föga lönande. Anordnandet av export kräver nämligen åtskillig kostnad för organisation, lämpligt emballage och framför allt transporten till den utländska marknaden. De sakkunniga ha i ett exempel anslagit berörda kostnad till kr. 1.25 per 100 kg. Då underpriset i januari 1923 beräknats till kr. 1.85, skulle alltså den prisförbättring, som under förutsättning att hela vinsten av utförelsebevisen kommit odlarna till godo, kunnat tillflyta jordbruket, utgjort 60 öre per 100 kg. Nu skulle emellertid bevisen i marknaden sannolikt betinga något lägre pris än ålydande belopp, varjämte viss del av vinsten i händelse av exportens förmedling av grossörer skulle gå till dessa. På detta sätt skulle måhända hela vinsten för odlarna försvinna.

Kollegii tvivelsmål beträffande utförelsebevisens effektivitet annat än vid mycken abnorm prisdifferens rör sig emellertid även på ett annat område. Sveriges normala import av stora kvantiteter synnerligast vete men även råg visar, att landets egen produktion ej täcker brödsädesbehovet. Export har ej heller hittills förekommit för beredande av tomrum för den import, som erfordras för blandningsändamål, och så vitt nu kan bedömas, torde någon förändring härut-

innan ej vara att motse. Sverige synes alltså från anförda synpunkter sakna förutsättningar för regelbunden export av brödsäd. En annan fråga är, huruvida export med tillhjälp av utförselbevis skulle kunna tjänstgöra som botemedel. då priserna inom landet på grund av extraordinära förhållanden ställde sig oskäligt låga. Förhoppningar i sådan riktning torde utgöra ett huvudmotiv för de sakkunnigas förslag. Kollegium håller ävenledes, för troligt, att utförselbevisen i antydda situation skulle bereda viss lättnad. Å andra sidan bör emellertid ihågkommas, att en betydligare, tillfälligt anordnad export, så snart det icke gäller dumpingförfarande, kan väntas möta betydande svårigheter. Redan själva dess organiserande skulle erbjuda avsevärt besvär, men i synnerhet torde hinder uppstå att finna en mottaglig marknad. Det hela skulle nämligen innebära ett nytt moment i den internationella spannmålshandeln, och erfarenheten visar, att en vara icke utan långvarigt förberedande arbete kan avsättas på marknader, där den förut varit okänd. Här antydda omständighet torde enligt kollegii uppfattning avsevärt förringa utförselbevisens betydelse såsom hjälpmedel vid tillfälligt trångmål.

Då kollegium alltså finner, att den ogynnsamma prisrelationen mellan svensk och utländsk brödsäd under senare tid huvudsakligen torde vara att återföra på tillfälliga omständigheter, att vidare den nuvarande pristendensen talar för ett återinträde av mera normal prisdifferens, samt att tvivelsmål kunna uppställas beträffande utförselbevisens effektivitet för sitt ändamål, synas avgörande skäl för ett realiserande av de sakkunnigas förslag ej föreligga. I betraktande därjämte av de med anordningen ifråga förenade betänkligheterna i olika hänseenden anser sig kollegium ej kunna tillstyrka berörda förslag.

I ärendets avgörande hava, jämte undertecknade, deltagit t. j. kommerseråden förste byråingenjören Holmberger och förste aktuarien Lilienberg.

Utdrag av kollegii protokoll innefattande av undertecknad Malmén uttalad avvikande mening bifogas, varjämte remissakten återställs.

Underdånigst

K. A. FRYXELL.

CARL MALMÉN.

Osborne Koch.

Bilaga 2.

Utdrag av protokoll, hållet hos Kungl. Maj:ts
och Rikets Kommerskollegium den 24 februari 1923.

Närvarande: Generaldirektören Fryxell,
Kommerserådet Malmén,
tj.f. kommerserådet förste byråingenjören Holmberger,
» » » aktuarien Lilienberg.

§ 1.

Kommerserådet Malmén föredrog det av Kungl. Maj:t till Kollegium remitterade ärendet angående spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande av den 16 januari 1923, och beslöts underdånigt utlåtande i ärendet.

Beträffande den slutliga ståndpunkt, till vilken Kollegium i sitt utlåtande kommit, anmälte föredraganden sig hysa en avvikande mening och anförde i sådant hänseende följande:

»Efter vägande mot varandra av de i ärendet från olika håll framförda skälen för och emot ett biträdande av de sakkunnigas förslag, vilket enligt i betänkandet angivna syfte icke skulle innefatta förhöjning av det tullskydd för spannmålsproduktionen, som under normala tider varit verksamt, har jag för min del kommit till den uppfattning, att Kollegium vid en prövning av ärendet ur hänsynen till de näringsgrenar, som äro föremål för Kollegii omvårdnad, särskilt handeln och industrien, icke bort finna hinder för Kollegium att — under jordbruksnäringens nu så svårt betryckta läge, vilket jag icke vågar beräkna bliva, utan vidtagande av särskilda åtgärder, så övergående, som Kollegii majoritet antager — giva sin anslutning till en med de sakkunnigas förslag i huvudsak överensstämmande anordning såsom ett interimistiskt försöksmedel till bidrag i sin mån till jordbruksnäringens upphjälpande, samt att alltså Kollegii utlåtande bort utmynna i en förklaring, att Kollegium ej velat motsätta sig ett genomförande i huvudsak av den föreslagna anordningen med utförelsebevis för en tid, som lämpligen kunde bestämmas till tre år.»

In fidem

Osborne Koch.

Lantbruksstyrelsen
angående utförselbevis för
spannmål.

Till Konungen.

Den 9 november 1922 tillkallade chefen för jordbruksdepartementet sakkunniga att undersöka den svenska spannmålsmarknadens nuvarande läge och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd.

Den 16 januari 1923 avgåvo de sakkunniga betänkande i ärendet, däri de — efter att hava utrett marknadsläget för brödsäd — konstatera, att åtminstone från och med hösten 1921 priset å svensk spannmål legat betydligt under världsmarknadspriset med tillägg av fastställd tull, samt att detta förhållande måste anses mindre tillfredsställande såväl ur de sädesodlande jordbrukarnas som ock ur allmän synpunkt på grund av den allmänna betydelse, som jordbruksnäringen äger för riket, och vikten för det hela av någorlunda tryggade förhållanden för spannmålsodlingen. De sakkunniga finna därför, att åtgärder böra vidtagas för att, i den mån så ske kan, den svenska brödsannmålén måtte vinna avsättning till priser, som i jämförelse med världsmarknadsläget icke för odlaren äro mindre gynnsamma än före kriget.

Efter att hava granskat olika förslag till åtgärder i detta syfte finna de sakkunniga sig böra föreslå införande av utförselbevis å brödsäd såsom den lämpligaste åtgärden. Det lämpligaste systemet för en dylik anordning anse de sakkunniga vara, att envar, som till utförsel på en gång angiver minst 500 kg. råg eller vete, av vederbörande tullmyndighet erhåller ett bevis, som berättigar honom eller den, på vilket beviset behörigen överlåtes, att inom en tid av högst sex månader utan tullavgifts erläggande till riket införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som därå skolat belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället i händelse av import skolat utgöras för den exporterade spannmålen.

Oaktat frågan om tryggande av marknaden för andra sädesslag icke ingått i det de sakkunniga lämnade uppdraget, anföra de sakkunniga dock lämpligheten av att, därest utförselbevis genomförts ifråga om råg och vete, en liknande anordning måtte träffas jämväl beträffande korn, i vilket fall dock enligt de sakkunnigas mening utförselbevisen icke borde gälla såsom tullikvid vid import av annat än korn och malt.

Slutligen hava de sakkunniga till sitt betänkande fogat ett utkast till erforderliga bestämmelser angående utförselbevis för spannmål.

Genom remiss har lantbruksstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över oförmålda betänkande och får styrelsen till åtlydnad härav anföra följande.

Sin mening, att ett starkt behov av åtgärder i förevarande syfte föreligger, har lantbruksstyrelsen uttalat redan i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 oktober 1922 angående utredning om åtgärder för befrämjande utav avsättning till skäligt pris av den inhemska spannmålsproduktionen.

Då vad som förekommit, sedan detta yttrande avgavs, icke givit lantbruksstyrelsen anledning att ändra sin däruti uttalade uppfattning, hänvisar lantbruksstyrelsen i detta avseende till vad styrelsen i nämnda yttrande anför.

De enligt lantbruksstyrelsens mening föreliggande missförhållandena ifråga om den inhemska brödsädesspannmålens prissättning i förhållande till den importerade spannmålens torde, enligt vad de sakkunnigas utredning giver vid handen, knappast kunna helt avhjälpas genom införande av utförselbevis. I varje fall lärer det härutinnan föreslagna systemet icke kunna anses medföra sådana fördelar för odlarna av brödsäd, att odling i önskvärd omfattning av dessa för vår rikshushållning så betydelsefulla växter därigenom kan anses säkerställd. Även om således enligt lantbruksstyrelsens mening härvidlag mera verksamma åtgärder äro av nöden, så följer härav givetvis icke, att ej den av de sakkunniga föreslagna åtgärden bör tillgripas. Tvärt om synes densamma enligt lantbruksstyrelsens förmenande hava en mera vidsträckt betydelse, än som kan siffermässigt angivas. Lantbruksstyrelsen syftar härvid på den psykologiska inverkan, de föreslagna bevisen säkerligen skulle utöva på landets jordbrukare.

En till synes icke oväsentlig fördel av utförselbevisen torde bliva ökade möjligheter för avsättning på utlandet av svenska utsädesvaror av ifrågavarande sädeslag. Sverige har av gammalt varit känt för högt stående växtförädling och produktion av goda utsädesvaror. Genom ifrågavarande anordning borde enligt lantbruksstyrelsens förmenande svenska utsädesförsäljare bliva mera konkurrenskraftiga på den utländska marknaden än vad som hittills varit fallet.

Såsom skäl emot införande av utförselbevis har anförts, att användandet av dylika bevis skulle föranleda en förhöjning av de inhemska mjölprisen, särskilt rågmjölspriset, vilket skulle drabba stora lager av konsumenter, som redan hårt drabbats av rådande depressionstid. Lantbruksstyrelsen vill häremot anmärka att, även om prisen i någon ringa mån skulle påverkas i denna riktning — vilket icke torde få anses uteslutet — så måste dock denna ur konsumentens synpunkt mindre önskvärda verkan anses mindre betänkelig än en fortsatt och kanske kraftig nedgång i odlingen av brödsäd, en enligt lantbruksstyrelsens mening sannolik följd av att låta förhållandena på ifrågavarande område utveckla sig utan något ingripande från det allmännas sida. Uteslutet torde nämligen icke få anses vara, att en sådan verkan skulle kunna bliva av mycket betänkelig art för i första rummet konsumenterna. Emellertid må framhållas, att lantbruksstyrelsen anser en mera avsevärd höjning av mjölprisen utesluten, enär möjligheten till import — även av rågmjöl — måste vara ett säkert verkande korrektiv häremot.

I likhet med de sakkunniga finner lantbruksstyrelsen det vara en konsekvens av införande utav utförselbevis för brödsäd, att liknande bevis införas jämväl för korn.

I anslutning till vad lantbruksstyrelsen här anför, får styrelsen tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för en anordning med utförselbevis för råg, vete och korn i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

I detta ärendes slutliga handläggning hava deltagit generaldirektören Insulander samt byråcheferna Bjurstedt och von Zweigbergk. Stockholm den 19 februari 1923.

Underdånigst

ERIK INSULANDER.

GEORG VON ZWEIGBERGK.

Bilaga A
till reservationen.

Kungl.
Generaltullstyrelsen.

I anledning av väckt förslag rörande inlösen av utfärdade utförselbevis för spannmål.

Till riksdagens Bevillningsutskott.

Sedan till Eder handläggning överlämnats fem vid innevarande års riksdag väckta motioner angående utförselbevis för spannmål samt vid den förberedande behandlingen hos Eder av berörda motioner förslag framstälts, att, för undanröjande av den befarade olägenheten, att dylika bevis skulle i marknaden komma att betinga lägre pris än de belopp, som bevisen avsåge, och sålunda den vinst för odlarna, som åsyftades genom bevisens införande, i viss mån komma att försvinna, en sådan anordning måtte genomföras, att av rikets tullkammare utfärdade utförselbevis för spannmål skulle inlösas av generaltullstyrelsen,

har Ni i skrivelse till herr Statsrådet m. m. K. Schlyter den 19 mars 1923 anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till generaltullstyrelsen att till Eder avgiva yttrande över berörda förslag samt därvid tillika föreslå de bestämmelser, som vid beaktande av förslaget kunde finnas påkallade.

Därefter har Kungl. Maj:t den 23 mars 1923 anbefallt styrelsen att avgiva och senast den 13 dennes till Eder överlämna det av Eder begärda yttrande och förslag.

Med anledning härav får generaltullstyrelsen äran anföra följande.

Det torde få anses obestridligt, att utförselbevis aldrig skola i öppen marknad kunna försäljas till ett pris, motsvarande deras nominella värde, utan att marknadspriset alltid i någon mån och under vissa förhållanden ganska väsentligt skall komma att understiga detta värde. Ett medgivande av rätt för exportör, som erhållit utförselbevis, att få detta inlöst av generaltullstyrelsen måste därför vara av stort värde för honom. Under förutsättning, att ett dylikt medgivande finnes icke medföra någon särskild förlustrisk för statsverket, synes fördenskull skäl tala för att detsamma lämnas.

Vid en undersökning av denna fråga faller först följande förhållande i ögonen. Enligt det föreliggande förslaget till förordning angående utförselbevis för spannmål skulle dylik vara, som införts mot avlämnande av utförselbevis, med avseende å rätt till tullrestitution, i händelse spannmålen efter beredning till mjöl återutfördes, icke så anses, som därest tullavgiften i vanlig ordning erlagts, eller, med andra ord, för rätt till tullrestitution vid utförsel av mjöl skulle icke få åberopas spannmålsinförsel, som skett mot avlämnande av

utførselbevis. Därest utførselbevis inlösts av generaltullstyrelsen — något som, i händelsen möjlighet härtill beredes exportörerna, lärar bliva regel — kan tydligen denna bestämmelse icke bibehållas, då det i sådant fall icke kan sägas, att något visst parti spannmål införts mot avlämnande av utførselbevis. Bortfallandet av sagda bestämmelse torde dock icke kunna medföra någon särskild förlustrisk för statsverket. Av de utav de spannmålsmarknadssakkunniga i betänkande den 16 januari 1923 (sid. 7) lämnade uppgifter om in- och utførseln av vete och råg samt vetemjöl och rågmjöl framgår, att under åren 1911—1913 samt år 1920 utførseln av mjöl utgjort endast en ringa bråkdel av inførseln av omalen spannmål samt att även under år 1921 — under vilket år skörden i vårt land av de sakkunniga betecknats såsom en rekordskörd av i allmänhet god kvalitet — och år 1922 inførseln av omalen spannmål väsentligt överstigit utførseln av mjöl. Under sådana förhållanden torde det kunna anses helt uteslutet, att den under en viss tidsrymd införda kvantiteten omalen spannmål, minskad med den säkerligen icke under några förhållanden synnerligen betydande del därav, som kan anses motsvara mot utførselbevis utförd spannmål, icke skulle vara tillräcklig att efter fastställda utbytesgrunder täcka den kvantitet mjöl, som under vederbörlig motsvarande tidsrymd utförts mot tullrestitution. För övrigt torde i regel bliva fallet, att den ökning av spannmålsutførseln, som kan uppstå på grund av utførselbevisens införande, skall åtminstone i någon mån uppvägas av ökning av inførseln av dylik vara. Enligt styrelsens mening skulle därför ovanberörda nödvändiga följd av ett stadgande om utførselbevisens inlösande kunna tagas utan någon betänklighet.

På sätt de spannmålsmarknadssakkunniga anført (sid. 35) torde den sannolika följden av utførselbevisens införande bliva någon minskning i statens tullinkomster av spannmål. I andra hand uppstår då frågan, huruvida en bestämmelse om rätt för exportör att få utførselbevis inlösta av styrelsen skulle vara ägnad att öka berörda förlustrisk för statsverket. Även om sådant icke synes antagligt, torde det dock, till vinnande av full trygghet för att en sådan påföljd icke skall inträda, vara lämpligt att såsom villkor för inlösande av bevisen uppställa den fordran, att dessförinnan en motsvarande kvantitet spannmål, mjöl eller malt skall hava införtullats.

Enligt författningsförslaget skulle utførselbevisens giltighetstid vara inskränkt till sex månader efter varans angivning till utførsel. Rätten att få utførselbevis inlöst av generaltullstyrelsen torde vid sådant förhållande likaledes böra begränsas till sex månader. Därest till förekommande av särskild förlustrisk för statsverket berörda rätt anses böra vara bunden vid nyss omnämnda villkor, uppställer sig frågan, huruvida detta villkor kan befaras medföra den verkan, att utfärdade utførselbevis icke skulle kunna inlösas. För att erhålla en hållpunkt för bedömande härav har styrelsen låtit utarbета hosföljande tabell, upptagande sammanlagda inførseln av omalen och malen råg och vete för sig samt inførseln av omalet korn och malt för sig, allt för varje månad av åren 1919—1922. Tabellen upptager såväl direkta förtullningar som förtullningar från nederlag och transitupplag. Ehuru inførseln under de olika månaderna företer vissa växlingar, är densamma dock så jämnt fördelad, att det synes fullt berättigat att antaga, det nyssberörda verkan av ifrågavarande villkor icke skall inträda utan att bevisen alltid skola kunna inlösas, även om i något enstaka fall sådant icke skulle kunna ske förr än efter någon tids förlopp.

Till utjämning i någon mån av de kostnader, som skulle tillskyndas tullverket genom inlösningsförfarandet, synes böra stadgas, att vid inlösandet av utförselbevis ett visst avdrag skall äga rum. Någon tillförlitlig beräkning av dessa kostnader kan givetvis icke göras; styrelsen anser sig emellertid böra föreslå avdraget till två procent av det belopp, varå utförselbeviset lyder.

Generaltullstyrelsen får alltså såsom sin mening uttala, att inlösande av utfärdade utförselbevis kan utan ökad förlustrisk för statsverket medgivas, att ett sådant medgivande emellertid förutsätter bortfallande av föreskriften, att spannmålsinförseln mot avlämnande av utförselbevis icke må återopas för åtnjutande av tullrestitution vid utförsel av mjöl, samt att vid inlösandet av utförselbevis ett avdrag av två procent bör göras.

Därest rätt att få utförselbevis inlösta av generaltullstyrelsen skulle medgivas, torde detta kunna ske utan andra förändringar i det med styrelsens yttrande den 23 februari 1923 avgivna författningsförslag än följande, nämligen:

dels att efter tredje stycket i förslaget infogas ett nytt stycke, så lydande:

Den, som erhållit utförselbevis, vare, därest sådan vara, som enligt vad ovan stadgas må på grund av utförselbevis införas utan tullavgifts erläggande, inom ovan omförmälda tid av sex månader efter utförselvarans angivning till utförsel blivit införtullad i sådan myckenhet, att tullavgiften uppgår till det belopp, utförselbeviset avser, berättigad att hos generaltullstyrelsen mot utförselbevisets återställande utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent;

dels ock att sista stycket i förslaget bortfaller.

Det i författningsförslaget generaltullstyrelsen lämnade bemyndigande att utfärda reglementariska föreskrifter rörande författningens tillämpning skulle givetvis avse även förfarandet vid inlösandet av utförselbevisen.

Stockholm den 9 april 1923.

Kungl. Generaltullstyrelsen.

H. THEMPTANDER.

A. H:son von Hedenberg.

Bilaga B
till reservationen.

T a b l å,
utvisande Sveriges införsel av nedanstående varuslag under åren 1919—1922. ¹⁾

Varuslag	År	M å n a d e r												Summa
		januari	februari	mars	april	maj	juni	juli	augusti	september	oktober	november	december	
		ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton	ton
Råg, omalen	1919	9,735	10,017	435	3,454	4,444	9,548	28,513	15,592	18,852	3,493	3,922	2,554	110,559
Rågmjöl	1920	5,098	17,977	17,131	22,416	25,139	39,163	27,281	12,692	3,174	4,498	22,989	17,646	215,204
Vete, omalet	1921	8,768	7,953	10,658	13,107	25,296	18,725	45,341	14,640	24,934	6,968	10,879	8,137	195,406
Vetemjöl	1922	5,979	2,131	5,743	7,612	3,861	15,756	11,468	14,203	28,662	19,996	25,885	24,246	165,542
Korn, omalet	1919	—	—	—	3,265	714	2,501	3,485	1,113	2,833	2,429	577	1	16,918
	1920	—	4	34	107	60	106	51	91	—	—	318	1,015	1,786
Malt, även krossat	1921	1,365	485	3,573	1,508	331	314	665	1,158	—	88	49	1,033	10,619
	1922	1	—	—	4	—	232	26	411	6	—	1	4	665

¹⁾ Uppgifterna för 1922 endast preliminära.

Stockholm den 7 april 1923.

S. TORSTENSON.